

JIŘINA BEDNÁŘOVÁ

SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ

PEDAGOGICKO - PSYCHOLOGICKÁ PORADNA, BRNO, ZACHOVA 1

Dobře rozvinutý **fonemický sluch** je jedním z předpokladů úspěšného čtení a psaní. Publikace je zaměřena zejména na **analýzu a syntézu** (rozklad a sklad) **slov na slabiky a na hlásky**.

Obrázky z jednotlivých pracovních listů je možno vystřihávat a stejně jako náměty z jednotlivých pracovních listů používat k dalším hrám a činnostem rozvíjejícím řeč, fonemické uvědomování, rytmus.

Obrázky je vždy nutné společně s dítětem před zahájením činnosti pojmenovat.

Str. 1-3

Analýza slov na slabiky. Je vhodné, aby **roztleskávání slov na slabiky** předcházela říkadla, zpívání, rytmické hry – vydupávání, vyťukávání, rytmické vytleskávání spolu s dospělým. Velice vhodná jsou **rozpočítadla**.

Zpočátku s dítětem vytleskáváme jednodušší, dvou až třísylabičná slova (typu kolo, cibule). Postupně přidáváme slova obtížnější. S obrázky pracujeme až po zvládnutí roztleskání jednodušších slov, vyobrazena jsou jedno až pětisylabičná slova.

Po bezpečném rozložení slov se můžeme zaměřit na počet slabik ve slově. Předpokladem je kromě roztleskání slov i osvojení počtu do pěti. Obrázky ze všech tří stran je vhodné spolu s dítětem vystřihávat a přiřazovat slova s odpovídajícím počtem slabik k příslušnému počtu teček (str. 3, dole).

Obrázky můžeme využít i později (např. při určení první, poslední hlásky ve slově apod.)

Str. 4-6

Počet slabik s dítětem **graficky znázorňujeme** až v období, kdy si je jisté v rozkládání slov na slabiky.

Na str. 5-6 jsou kromě podnětů zaměřených na analýzu slov na slabiky a grafický záznam počtu slabik, zařazeny náměty k rozvoji řeči - **zobecnování a vytváření nadřazených pojmů**. Tento námět je vhodné využít při analýze dalších slov, např. určit počet slabik u slov označujících hračky, nápoje, květiny, dopravní prostředky, domácí zvířata...

Pokud již dítě zvládá práci s více instrukcemi, můžeme slova patřící do jednotlivých kategorií odlišit barevně, např. pod obrázky znázorňující pečivo kreslit tečky žlutě, pod nábytek červeně apod.

Str. 7

Vedeme dítě k **zaměření na slovo** jako jednotku jazyka a řeči; uvědomění si, že skutečný had je delší než žížala, avšak slovo žížala je delší než slovo had apod.

Str. 8-9

Rýmování slov. Stranu je vhodné rozstříhnout podle rozdělení čarami na čtvrtiny, zúžit podnětové pole. V každé čtveřici slov najdeme dvě rýmující se dvojice. S dítětem si musíme před hledáním rýmů obrázky dobře prohlédnout; zejména správně a **opakovaně pojmenovat** (pokud by si dítě obrázek nesprávně pojmenovalo, nezdařilo by se mu vyhledat rým; např. pokud by dárek pojmenovalo jako krabice apod.).

Je možné i jednotlivé obrázky vystřihávat a dvojice k sobě přiřazovat, popř. nalepit na papír. Velice vhodným doplněním je vyhledávání rýmů v říkadlech; posléze vlastní vymyšlení rýmujících se slov.

Str. 10-11

Rýmování slov. S dítětem trojici obrázků pojmenujeme a vyhledáme dvojici, která se rýmuje. Můžeme trojice rozstříhat a dítě jednotlivé obrázky postupně přikládá k sobě a posuzuje, zda se přiložená dvojice slov rýmuje, či nikoli.

Str. 12

Rýmování slov. Pro zúžení pole a snazší orientaci můžeme list v polovině přeložit a dítě pak pracuje s třemi dvojicemi rýmujících se slov. Je možné i jednotlivé obrázky vystřihávat a dvojice k sobě přiřazovat, popř. nalepit dvojice na papír.

Str. 13

Rýmování slov. Vedeme dítě k uvědomění, že se může rýmovat více slov, společně vyhledáváme řetězce rýmujících se slov.

Str. 14-16

Rýmování slov. Obrázky je vhodné rozstříhat, zamíchat a vyhledávat dvojice rýmujících se slov. Můžeme pracovat s obrázky pouze z jedné strany, později s obrázky ze všech stran.

Str. 17-22

Navození počáteční hlásky slov. Dítě se ptáme, co mají slova nakreslená na obrázcích společného, kterou hlásku slyšíme na začátku slova. Zpočátku je možné první hlásku při vyslovování slova zvýraznit. Vystříhané obrázky z různých stran můžeme s dítětem třídit: „Najdi slova, která začínají na s, m, p, t, j, l.“ Je-li úkol pro dítě obtížný, třídíme pouze slova začínající dvěma hláskami, vhodná jsou např. slova začínající na s, na m.

Podněcujeme dítě k hledání dalších slov začínajících určenou hláskou.

Str. 23-25

Navození počáteční hlásky slov. S dítětem nejdříve čtveřici obrázků pojmenujeme a poté vyhledáváme v řádku slovo, které začíná jinou hláskou, než ostatní slova. Pojmenováváme, kterou hláskou začíná většina slov v řádku, kterou hláskou začíná slovo odlišné. Pokud pozorujeme, že dítě se nesnaží orientovat sluchem, ale orientuje se pouze zrakem (hledá odlišný tvar písmene), popisy obrázků můžeme zakrýt.

Str. 26-29

Navození počáteční hlásky slov. Dítě nemusí obrázky jen označovat. Lze je vystříhat a dítě může slova třídit, manipulovat s nimi, obrázky se slovy začínající danou hláskou lepit k sobě.

Str. 30-31

Navození počáteční hlásky slov. Dítě vyhledává dvojice slov, která začínají stejnou hláskou. Obrázky se slovy může spojit čarou, popř. vyznačit stejnými barvami; vystříhnout a nalepit do dvojic.

Str. 32-33

Navození počáteční hlásky slov, náměty na další hry.

Na str. 32 dáváme dítěti hádanky k jednotlivým obrázkům. Vedeme dítě k vymýšlení obdobných hádanek.

Na str. 33 je složitá, několikanásobná instrukce. Dítě se musí soustředit na vyhledání slov začínajících danou hláskou a zároveň sledovat další kritérium. Např. pokud vyhledává dopravní prostředky začínající hláskou l, nemůže označit auto. Pokud tak učiní, vysvětlíme mu, proč auto do dané skupiny nepatří (auto je dopravní prostředek, ale nezačíná hláskou l, začíná hláskou a).

Str. 34-36

Poslední hláska ve slově. Nejprve je vhodné se zaměřit na rozlišení poslední hlásky ve slově. Zpočátku můžeme poslední hlásku při vyslovování slov zvýraznit, prodloužit. Je vhodné nejprve volit slova končící souhláskou, obtížnější je určit poslední samohlásku (např. ve slovech typu kolo, máma...). Předpokladem splnění úkolu je osvojení pojmů první, poslední. Jakmile dítě rozliší poslední hlásku, může vytvářet dvojice slov.

Cvičení a hry zaměřené na rozlišení hlásek ve slovech **doplníme vyhledáváním hlásek**

uprostřed slov. Dítěti můžeme zadávat úkoly typu: „Je ve slově maso hláska s? Je na začátku, na konci nebo uprostřed slova?“

Str. 37-40

Sluchová analýza a syntéza slov na hlásky. Nejprve pracujeme s obrázky ze str. 37-38 - jednoslabičná slova tvořená uzavřenou slabikou, až posléze s obrázky ze str. 39-40 - dvouslabičná slova složená z otevřených slabik.

Obrázky s dítětem pojmenujeme, rozložíme před dítě (zpočátku nižší počet obrázků) a vysvětlíme mu, že budeme jedno ze slov, které je nakreslené před ním na obrázku, říkat po jednotlivých hláskách. Dítě má za úkol hlásky spojit ve slovo. Obrázky dítěti v počátečních fázích významnou měrou napomáhají slovo „uhádnout“. Pokud dítě úkol s obrázky zvládá, zkoušíme i bez obrázků. Zároveň může dítě samo slova po našem vzoru hláskovat.